

РОЗДІЛ 10. СТАТИСТИКА

СТАТИСТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ДОМОГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ ЗАЛЕЖНО ВІД СТАТІ ОСОБИ, ЯКА ОЧОЛЮЄ ДОМОГОСПОДАРСТВО

STATISTICAL ESTIMATION OF THE HOUSEHOLDS' INCOME AND EXPENDITURE OF UKRAINE DEPENDING ON THE GENDER OF THE PERSON WHO HEADS THE HOUSEHOLD

УДК 311:330.354.2

<https://doi.org/10.32843/infrastruct38-65>

Гальків Л.І.

д.е.н., професор кафедри менеджменту організацій Національний університет «Львівська політехніка»

Подарин А.Р.

студентка Національний університет «Львівська політехніка»

Бегметюк Н.І.

студент Національний університет «Львівська політехніка»

У статті обґрунтовано актуальність статистичного оцінювання доходів і витрат домогосподарств України залежно від статі особи, яка очолює домогосподарство (віком 18–58 років). Визначено складові характеристик матеріального стану домогосподарств України. Виконано й подано детальний аналіз динаміки та структури доходів, у складі яких у середньому понад 50% припадає на заробітну плату, та витрат, у складі яких у середньому понад 40% припадає на продукти харчування та безалкогольні напої. Особливу увагу приділено проведенню порівняння у грошовому виразі величини доходів і витрат жінки як глави домогосподарства та величини доходів і витрат чоловіка як глави домогосподарства. Стаття надає цінну інформацію про вплив доходів на витрати домогосподарства залежно від статі особи, яка його очолює. Зроблено висновок про з'ясування та засвідчення гендера, який ефективніше керує фінансовими фондами домогосподарства.

Ключові слова: доходи, витрати, домогосподарство, структура сукупних витрат, структура сукупних доходів, стаття, вплив.

В статті обґрунтовано актуальність статистичного оцінювання доходів і

затрат домогосподарств України в залежності від пола лица, возглавляющего домохозяйство (в возрасте 18–58 лет). Определены составляющие характеристик материального положения домохозяйств Украины. Выполнен и представлен подробный анализ динамики и структуры доходов, в составе которых в среднем более 50% приходится на заработную плату, и затрат, в составе которых в среднем более 40% приходится на продукты питания и безалкогольные напитки. Особое внимание уделено проведению сравнения в денежном выражении величины доходов и затрат женщины как главы домохозяйства и величины доходов и затрат мужчины как главы домохозяйства. Статья предоставляет ценную информацию о влиянии доходов на затраты домохозяйства в зависимости от пола лица, возглавляющего его. Сделан вывод о выяснении и удостоверении гендера, который эффективнее управляет финансовыми фондами домохозяйства.

Ключевые слова: доходы, затраты, домохозяйство, структура совокупных затрат, структура совокупных доходов, пол, влияние.

As the title implies the article substantiates the relevance of statistical estimation of income and expenditure of households in Ukraine depending on the gender of the person who heads the household (aged 18–58 years). The relevance of the topic is that in the context of the economic growth of the country there are also gender contradictions. They relate to the fact that in most cases in Ukraine, men restrict the right of women to dispose of household finances, explaining that the female part of humanity cannot reasonably and deliberately manage financial resources. It is these gender myths that have given rise to this research. The unsolved parts of the general problem of income and expenditures of households in Ukraine are indicated. Basic information on the components of the material status of households in Ukraine is presented. The article gives a detailed analysis of the dynamics and structure of income, with an average of more than 50% of wages and expenditures, with an average of more than 40% of food and non-alcoholic beverage, is carried out. In monetary terms, the average wage of a woman and a man as head of household in 2018. Special attention is given to the monetary comparison the admeasurement of the income and expenditure of a woman as head of household and the admeasurement of income and expenditure of a man as head of household. The text gives valuable information on the effect of income on household expenditures has been investigated depending on the gender of the person who heads it. An important tool in determining the impact of income on household spending, depending on the gender of the person who heads it, is the calculation of the elasticity coefficient. The article contains the data on how much a certain household expenditure item will increase depending on the gender of the person managing it, if the household income increases by 1%. It should be emphasized that the conclusion identifies and certifies the gender that, by all calculations, manages household financial funds more efficiently. Prospects for further research to provide a coherent assessment of the costs and incomes of households in Ukraine depending on the person who heads it.

Key words: income, expenditures, household, structure of total expenses, structure of total income, gender, influence.

Постановка проблеми. Домогосподарство є окремою економічною одиницею, на діяльність якої впливають безліч соціальних, економічних, політичних, психологічних чинників. Дослідження домогосподарств та оцінювання їх інтересів повинні бути пріоритетними, оскільки зростання їх добробуту укріплює всю соціально-економічну систему держави, а різниця підходів до раціонального розподілу доходів чоловіка й жінки як канди-

датів на «посаду» глави домашнього господарства відображає вплив гендера на ефективне управління фінансовими ресурсами всередині сім'ї.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У різних аспектах ця тема висвітлена в роботах Т. Кізими, С. Юрія [1, с. 3–10], О. Марець [2, с. 527–534], Ю. Станкевича [3, с. 242–245]. Згадані автори аналізують структуру доходів та витрат домогосподарств, а також їх фінансову поведінку.

Перераховані вище автори проводили різноплановий аналіз домогосподарств, проте роль жінки й чоловіка у формуванні фінансів домогосподарства висвітлена не на належному рівні.

Постановка завдання. Головне завдання дослідження полягає в аналізі домогосподарств за структурою їх доходів та витрат для визначення того, хто (жінка чи чоловік) ефективніше керує фінансовими ресурсами сім'ї.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні зацікавленість у ретельному дослідженні структури доходів та витрат домогосподарств залежно від статі особи, яка його очолює, зростає у зв'язку з гендерною нерівністю в економіці. Численні дослідження доказують, що відмінність заробітної плати жінок і чоловіків, відсутність жінок на вищих сходинках управління є істотними гальмівними факторами економічного процвітання не лише домогосподарств, але й держави.

Сукупні витрати домогосподарств (СВД), що відстежуються Державною службою статистики України [4], включають споживчі витрати (грошові витрати на продукти харчування та безалкогольні напої, алкогольні напої, тютюнові вироби, одяг і взуття, комунальні платежі, предмети домашнього вжитку, охорону здоров'я, транспорт, зв'язок, відпочинок і культуру, освіту, ресторани та готелі, різні товари та послуги) та неспоживчі витрати (витрати на особисте підсобне господарство, допомога родичам та іншим особам, купівля нерухомості, будівництво, капітальний ремонт житла тощо, купівля акцій, сертифікатів, валюти, вклади до банків, аліменти, податки, збори, внески).

Аналізуючи структури СВД залежно від статі особи, яка очолює домогосподарство (рис. 1, 2), можемо зробити висновок, що незалежно від

гендерної складової більшість доходів родин витрачається на продукти харчування та безалкогольні напої. Втім, чоловіки більше витрачають на алкогольні напої та тютюнові вироби (315,03 грн. порівняно з 233,54 грн.), комунальні платежі (1 066,09 грн. порівняно з 1 036,02 грн.), предмети домашнього вжитку (174,25 грн. порівняно з 166,92 грн.), транспорт (357,64 грн. порівняно з 231,24 грн.), відпочинок і культуру (159,03 грн. порівняно з 137,82 грн.), ресторани та готелі (248,07 грн. порівняно з 232,77 грн.) та неспоживчі витрати (681,81 грн. порівняно з 575,82 грн.), жінки ж більше витрачають на одяг і взуття (488,52 грн. порівняно з 474,07 грн.), охорону здоров'я (366,78 грн. порівняно з 316,55 грн.), зв'язок (222,82 грн. порівняно з 213,82 грн.), освіту (98,77 грн. порівняно з 93,59 грн.) та різні товари й послуги (259,57 грн. порівняно з 212,31 грн.). Загалом витрати домогосподарств, які очолює жінка, у грошовому вимірі складають 7 657,21 грн., а витрати домогосподарств, які очолює чоловік, – 7 609,56 грн.

Матеріальний стан домогосподарств характеризується також доходами. Сукупні доходи домогосподарств (СДВ) включають грошові доходи (оплата праці, доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості, доходи від продажу сільськогосподарської продукції, доходи від власності, пенсії, стипендії, допомоги, пільги, субсидії, грошова допомога від родичів та інших осіб, аліменти, інші грошові доходи), негрошові доходи (вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства, пільги безготівкові на туристичні послуги, послуги з охорони здоров'я, пільги безготівкові на оплату послуг транспорту та зв'язку), доходи від продажу особистого й домаш-

Рис. 1. Структура СВД України, які очолює жінка, у 2018 р. (%)

Джерело: розраховано за [5]

Рис. 2. Структура СДВ України, які очолює чоловік, у 2018 р. (%)

Джерело: розраховано за [5]

нього майна, доходи від продажу нерухомості, використання заощаджень, позики, повернені домогосподарству борги [4].

Аналізуючи структури СДВ, можемо зробити висновок, що основним джерелом фінансових ресурсів традиційно є заробітна плата. Середня заробітна плата жінки становить 5 095,83 грн., а чоловіка – 5 943,86 грн. Загалом доходи домогосподарств, які очолює жінка, у грошовому вимірі

складають 8 570,05 грн., а доходи домогосподарств, які очолює чоловік, – 8 790,23 грн.

Як видно, структури сукупних доходів та витрат як жінок, так і чоловіків, які керують домогосподарством, є схожими, проте можна висунути припущення, що підхід до розподілу фінансових ресурсів домогосподарства, яким керує чоловік, є більш результативним, адже тоді після здійснення всіх витрат у домогосподарства ще залишається

Рис. 3. Структура СДД України, які очолює жінка, у 2018 р. (%)

Джерело: розраховано за [5]

Рис. 4. Структура СДД України, які очолює чоловік, у 2018 р. (%)

Джерело: розраховано за [5]

1 180,67 грн, тоді як коли жінка очолює домогосподарство, то воно має 912,84 грн.

З'ясуємо, як дохід впливає на витрати домогосподарства залежно від статі особи, яка його очолює, за допомогою коефіцієнта еластичності (табл. 2). Розрахуємо середній темп приросту за допомогою табл. 1.

Розрахуємо середній темп приросту за формулою (1) [6, с. 8]:

$$T_i = \frac{Y_i - Y_0}{Y_0} \times 100\% - 100, \quad (1)$$

де y_i – поточний рівень ряду, y_0 – початковий рівень ряду.

Вплив доходу на витрати домогосподарства залежно від статі особи, яка його очолює, можна оцінити за допомогою коефіцієнта еластичності,

який показує те, на скільки відсотків зміниться значення одного (результативного) показника за зміни іншого (факторного) на 1%, а також обчислюється за формулою (2) [6, с. 7–8]:

$$y = \frac{T_y}{T_x}, \quad (2)$$

де T_y та T_x – темпи приросту результативного та факторного показників відповідно. При цьому як факторний показник взято величину загальних доходів домогосподарств, а як результативний показник – питому вагу витрат по окремих групах товарів та послуг.

Отже, зі збільшенням доходу домогосподарства, яке очолює жінка, на 1% збільшуватиметься питома вага витрат на продукти харчування та безалкогольні напої (на 2,65%), послуги

Таблиця 1

Загальні доходи та структура СВД України залежно від статі особи, яка його очолює, у 2017–2018 рр.

Показник	Жінка		Чоловік	
	2018 р.	2017 р.	2018 р.	2017 р.
Загальні доходи, грн.	8 570,05	8 382,69	8 790,23	8 604,45
<i>Структура сукупних витрат</i>	<i>Частка (%)</i>			
Продукти харчування та безалкогольні напої	47,08	44,45	43,33	42,7
Алкогільні напої, тютюнові вироби	3,05	3,7	4,14	4,05
Непродовольчі товари	22,5	24,6	23,96	24,5
Послуги	19,85	18,8	19,61	21,5
Неспоживчі сукупні витрати	7,52	8,45	8,96	7,25

Джерело: розраховано за [5]

Таблиця 2

Середній темп приросту загальних доходів та структури СВД залежно від статі особи, яка його очолює, та вплив доходів на СДВ

Показник	Жінка		Чоловік	
	T _i	y	T _i	y
Загальні доходи, грн.	2,23	–	2,15	–
Продукти харчування та безалкогольні напої	5,91	2,65	1,47	0,68
Алкогільні напої, тютюнові вироби	-17,56	-7,87	2,22	1,03
Непродовольчі товари	-8,53	-3,82	-2,21	-1,02
Послуги	5,58	2,5	-8,79	-4,08
Неспоживчі сукупні витрати	-11,01	-4,93	23,58	10,96

Джерело: розраховано за джерелом [6, с. 7–8]

(на 2,5%), натомість питома вага витрат зменшуватиметься на алкогільні напої, тютюнові вироби (на 7,87%), непродовольчі товари (на 3,82%), неспоживчі сукупні витрати (на 4,93%). Зі збільшенням доходу домогосподарства, яке очолює чоловік, на 1% збільшуватиметься питома вага витрат на продукти харчування та безалкогільні напої (на 0,68%), алкогільні напої, тютюнові вироби (на 1,03%), неспоживчі сукупні витрати (на 10,96%), натомість питома вага витрат зменшуватиметься на непродовольчі товари (на 1,02%), послуги (на 4,08%).

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, проведений аналіз дає змогу зробити висновок про те, що ефективніше фінансовими ресурсами домогосподарства керує жінка, навіть попри те, що після здійснення всіх витрат у домогосподарства, яке очолює чоловік, залишається більша сума. Це пояснюється розрахунками, які показують, що зі збільшенням доходу домогосподарства, яким керує чоловік, зростає питома вага витрат на алкогільні напої, тютюнові вироби, а це зменшує добробут домогосподарства.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з відстеженням та обґрунтуванням переважаючих напрямів розподілу доходів і витрат домогосподарства залежно від статі глави домогосподарства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кізіма Т., Юрій С. Фінанси домогосподарств: теоретичні підходи до трактування сутності. *Фінанси України*. 2008. С. 3–10.
2. Марець О. Домогосподарство в умовах ринкової трансформації економіки України. *Вісник Львівського університету. Серія «Економіка»*. 2004. С. 527–534.
3. Станкевич Ю. Роль домогосподарства у розвитку національної економіки України. *Вісник Одеського національного університету. Серія «Економіка»*. 2014. Т. 19. Вип. 3(1). С. 242–245. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2014_19_3%281%29_54 (дата звернення: 15.12.2019).
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 12.12.2019).

5. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2018 році / Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/06/zb_vrdu2018.pdf (дата звернення: 12.12.2019).

6. Статистичне вивчення рядів динаміки. Аналіз інтенсивності динаміки. *Віртуальне навчальне середовище Національного університету «Львівська політехніка»*. URL: http://vns.lpnu.ua/pluginfile.php/872805/mod_resource/content/1/ilovepdf_com-1.pdf (дата звернення: 11.12.2019).

REFERENCES:

1. Kizima T., Yuri S. (2008) Finansy domogospodarstv: teoretychni pidkhody do traktuvannja sutnosti [Household finances: theoretical approaches to the interpretation of nature]. *Finance of Ukraine* (electronic journal), pp. 3–10.
2. Marets O. (2004) Domogospodarstvo v umovakh rynkovoji transformaciji ekonomiky Ukrainy [Households in the conditions of market transformation of Ukrainian economy]. *Bulletin of Lviv National University*, pp. 527–534.
3. Stankevich Yu. (2014) Rolj domogospodarstva u rozvytku nacionaljnoji ekonomiky Ukrainy [The role of the household in the development of the national economy of Ukraine]. *Bulletin of the Odessa National University*, vol. 19, no. 3(1), pp. 242–245. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2014_19_3%281%29_54 (accessed: 15 December 2019).
4. State Statistics Service of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed: 12 December 2019).
5. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2018) Vytraty i resursy domogospodarstv Ukrainy u 2018 roci [Costs and resources of households in Ukraine in 2018]. Kyiv: Informatsiino-analitychne ahentstvo. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/06/zb_vrdu2018.pdf (accessed: 12 December 2019).
6. Virtual Learning Environment of Lviv Polytechnic National University (2019) Statytychne vyvchennja rjadiv dynamiky. Analiz intensyvnosti dynamiky [Statistical study of series of dynamics. Dynamic intensity analysis]. Available at: http://vns.lpnu.ua/pluginfile.php/872805/mod_resource/content/1/ilovepdf_com-1.pdf (accessed: 11 December 2019).

Halkiv LiubovDoctor of Economic Sciences,
Professor at Department of Management of Organizations
Lviv Polytechnic National University**Podaryn Anhelina**Student
Lviv Polytechnic National University**Behmetiuk Nazarii**Student
Lviv Polytechnic National University**STATISTICAL ESTIMATION OF THE HOUSEHOLDS' INCOME AND EXPENDITURE OF UKRAINE
DEPENDING ON THE GENDER OF THE PERSON WHO HEADS THE HOUSEHOLD**

The purpose of the article. In the context of economic growth, there are often gender contradictions. These are due to the fact that in most cases in Ukraine, men restrict the right of women to manage household finances, explaining that the female part of humanity cannot reasonably and deliberately manage financial resources. It is these gender myths that have given rise to this research. Therefore, the purpose of this study is to analyze households in Ukraine by their income and expenditure structure to determine who (a woman or a man) manages their family's financial resources more effectively.

Results. Through different approaches, basic information on the components of household financial status in Ukraine is presented. The households' income and expenditure are just those components. In turn, total household expenditure includes consumer and non-consumer expenditures, and total household income includes monetary and non-monetary income, income from the sale of personal and household property, income from the sale of real estate, use of savings, loans repaid to the household.

According to the analysis, in households headed by both women and men, on average more than 50% of income comes from wages and over 40% of expenditure is from food and non-alcoholic beverages. In general, household's expenditure headed by a woman in monetary terms amount to 7 657.21 UAH, and household's expenditure headed by a man – 7 609.56 UAH. In general, household's income headed by a woman in monetary terms is 8 570.05 UAH, and household's income headed by a man is 8 790.23 UAH. It can be seen that the patterns of aggregate income and expenditure of both women and men managing the household are similar. However, it can be assumed that the approach to the distribution of financial resources of a household managed by a man is more effective, because then after all the expenditure in the household there are still 1 180.67 UAH, while at the head of the woman in the household there will be 912.84 UAH.

Using the coefficient of elasticity, we estimate the impact of income on household's expenditure depending on the person, who heads it, for the final result. Thus, with increasing household's income headed by a woman by 1% will increase share of expenditures on food and soft drink by 2.65%, for services – by 2.5%, and decrease the share of expenditure on alcoholic beverages and tobacco by 7.87%, non-food products – by 3.82% and non-consumer the total cost – by 4.93%. With increasing household's income headed by a man by 1% will increase share of expenditure on food and soft drink by 1.68%, alcoholic beverages and tobacco by 1.03% and non-consumer total expenditure by 10.96%, instead decrease the share of expenditure on non-food products by 1.02% and for services by 4.08%.

Practical implications. Thus, the analysis makes it possible to conclude that a woman manages the financial resources of the household more efficiently. This is explained by calculations that show that with increasing household's income managed by a man, the proportion of expenditure on alcoholic beverages and tobacco will increase also, and this in turn will reduce the well-being of the household.